

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Sinnlighet sammanflätad med kunskap

Österlund, Mia

Published in:
Hufvudstadsbladet

Published: 07/11/2021

Document Version
Accepted author manuscript

Document License
Publisher rights policy

[Link to publication](#)

Please cite the original version:

Österlund, M. (2021). Sinnlighet sammanflätad med kunskap: Recension av *Fredrika!* av Leena Virtanen & Sanna Pelliccioni. *Hufvudstadsbladet*. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202201148660>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Virtanen, Leena och Pelliccioni, Sanna, *Fredrika! Kirjailija Fredrika Runebergin unelmat ja ihmeellinen puutarha*, Teos, 2021

Sinnlighet sammanflätad med kunskap. Faktabilderbok om Fredrika Runeberg för finsmakare

Med italienska Elena Favilli och Franscesca Cavallos *Godnattsagor för rebelltjejer* (2016) formligen exploderade den illustrerade faktaboken och det blev mer än populärt att lyfta bortglömda ”superkvinnor” ur historien. Efterföljarna har varit många och genren tänjd till bristningsgränsen. Nutida tongivande kvinnliga förebilder som litteraturforskarna Ebba Witt-Brattström och Sara Danius har porträtteras i *Forskardrömmar. Berättelser för fria barn* (2021), men risken för utslätning hotar då så mycket av de inspirerande kvinnoliven bildligt och bokstavligt faller utanför bilden. Då en faktabilderboksserie kallas ”Suomen supernaisia” (Finlands superkvinnor) är det alltså lätt att resa ragg och ana oråd. Vad mer kan utvinnas ur konceptet hjältedåd ur historiens vrår och nutidens nyckelkvinnor? Mycket, visar det sig.

Förnyelse av faktabilderboken

Leena Virtanen och Sanna Pelliccioni bryter med sin faktabilderboksserie ny mark. Genom en grundlig och lyhörd kvinnohistorisk förankring mejslar de fram utsökta bilderböcker som appellerar till läsare i alla åldrar. Den nyaste i raden är *Fredrika! Kirjailija Fredrika Runebergin unelmat ja ihmeellinen puutarha* [*Fredrika! Författaren Fredrika Runebergs drömmar och förunderliga trädgård*]. Redan titeln är underbart anspråksfull. Att använda sig enbart av förnamn är ett kvinnohistoriskt ”no go”. Men i boken förvandlas förnamnet försett med utropstecken till en uppmaning att se och läsa Fredrika Runebergs författarskap på ett helt nytt sätt. Det tyder på författartemperament och frimod, hos bilderboksmakarna, och dessutom matchar det porträtteringen av ett konstnärskap. Att berätta Fredrika Runebergs liv i färg och form är något Leena Virtanen och Sanna Pelliccioni har utpräglad fingertoppskänsla för. Bokens formgivning, färgval och sinnligt taktila drag är ytterst njutbara. Bokserien bjuder i sin helhet på utsökta faktabilderböcker som bland annat blir lästa i landets åldringshem. Översättningar till svenska skulle bära ut finländsk kvinnohistoria i Norden. Det är lätt att föreställa sig en lång rad kvinnor som kunde få en egen volym: Tove! Alma!

Ett bilderboks-koncept med anspråk och stil

Tidigare i samma bokserie har *Minna! Minna Canthin uskomatoin elämä ja vaikuttavat teot* [Minna! Minna Canths otroliga liv och verkningsfulla handlingar](2017) med stöd i Minna Maijalas biografi målat upp en rik biografisk berättelse. *Ellen! Taiteilija Ellen Thesleffin elämä ja villit värit* [Ellen! Konstnären Ellen Thesleffs liv och vilda färger] (2019), med tokfin färgsättning, utkom i samband med utställningen ”Jag målar som en gud” och Hanna-Reetta Schrecks biografi. *Eeva! Kirjailija Eeva Kilven*

polut, muistot ja viisaat sanat [Eeva! Eeva Kilpis stigat, minnen och kloka ord] (2020) porträtterar en nu levande författare. Vid sidan av författarskapet gestaltar boken evakueringen från Karelen, flickminnen och åldrande. Synergien mellan kulturhändelser, kvinnohistoria och bilderboks-konst är beundransvärd. Att bilderböckerna är inlästade i ett större sammanhang ger mervärde och visar på bilderbokens stora potential som behållare för historiskt stoff sammanflätat med ord- och bildberättande.

Virtanens text är komprimerad och klurig, kramar ihop historia och livsberättelse och låter bildberättandet bre ut sig. Tillsammans gör duon ett digert underliggande researcharbete som borgar för att varje bok i serien bygger på färsk fakta men också strävar efter att nyansera den bild som redan finns av respektive kvinna. Fredrikaboken spelar frejdigt med Runebergstårtan, humoristiskt och uppfordrande. Det är läckert, informativt och estetiskt hisnande. Det historiska anslaget lättas upp av humor som i memen "Den känslan, när du är känd för nån tårta". Ett tårtrecept anges, såklart.

En båt full av krukväxter

Boken inleds i Åbo 1813 då Fredrika är fem år och lärt sig läsa och skriva. Som flicka skriver hon: "Det nya året ren lyft på sin hatt/och sagt åt det gamla godnatt, godnatt". Virtanen har sympatiskt nog valt att infoga texten både på svenska och finska. Boken bärs av sin sinnlighet, i det taktila i att upptäcka världen, skrivandet, livet. Åbo brand gestaltas verkningsfullt på ett uppslag där lågorna slickar husfasaderna. Här återges den kända fras som tillskrivs nationalskalden om att ifall mannen säger att den gula väggen är svart ska hustrun tycka lika.

Fredrika Runebergs romanskrivande och hennes trädgårdsintresse är av lika vikt. Då familjen förflyttar sig per båt till sommarstället är båten överfull av krukväxter, ibland behövs två båtar på tillbakaresan. Boken vimlar av berörande detaljer som denna, som ger konturer åt ett kvinnoliv fyllt av tyglad kvinnokamp och skrivande, av trädgårdsskötsel och familjeliv. Pelliccionis bildcollage byggs upp av fotografier, kritteckningar och bjuder på färgfest. Hopskrynkad folie har blivit ett silverfat. Böckerna är vackra konstföremål i sig. Varje bok har sina huvudfärger som harmonierar med den kvinna ur historien vars berättelse tecknas. Dessutom har Pelliccioni skapat en helt egen font för bokserien. Vad ni än gör, missa inte dessa tidlösa och ålderslösa faktabilderböcker!